

Hospice De Duinsche Hoeve

JAARVERSLAG 2016

Inhoud

Voorwoord	3
Bezettingcijfers	4
Deskundigheidsbevordering	5
Tevredenheidsenquête	5
Meldingen incidenten	5
Team avond de Gruyterfabriek	6
Ontwikkelingen in 2016	6
Medische ontwikkelingen	6
Geestelijke verzorging	7
Vooruitblik 2017	7
Toelichting financiën	8
Balans per 31-12-2016	9
Staat van baten en lasten 2016	10

Voorwoord

Beste lezer(es),

Voor u ligt het jaarverslag 2016. Voor het hospice is 2016 feestelijk begonnen met het lustrumsymposium “ Passie en Professionaliteit” ter gelegenheid van ons 5 jarig bestaan.

Tijdens dit drukbezochte symposium in de Verkadefabriek kwamen diverse onderwerpen aan de orde welke een weerspiegeling zijn van de dagelijkse gang van zaken in het hospice.

De lezing van Margot Verkuylen “ Feest” maakte veel indruk. Margot is specialist ouderengeneeskunde en kaderarts palliatieve zorg en o.a. werkzaam in Hospice de Duinsche Hoeve. Margot nam ons mee van het feest naar het leven van elke dag in het hospice en met mooie verhalen en portretten van gasten schetste zij wat het betekent om hoogwaardige zorg te ontvangen in het hospice.

Theo Verbruggen (NOS verslaggever) interviewde twee nabestaanden van overleden gasten en dit gaf een goed beeld van de ervaring van naasten. Fred Delfgaauw (theatermaker) wist menigeen te ontroeren met zijn bijna tot leven gewekte poppen. De dood anno 2016 werd door Gert Olthuis (docent medische ethiek) besproken aan de hand van stripverhalen en Rob Bruntink (freelance journalist) sloot de avond met zijn beeld van een droomhospice.

Zoveel verschillende onderwerpen die voor iedereen die in en voor het hospice werkt zo herkenbaar zijn, waarin wij steeds opnieuw weer leren en onszelf willen verbeteren, op weg naar ons droomhospice.

Wij hebben ons wederom enorm gesteund gevoeld door iedereen die het Hospice een warm hart toedraagt, de vele vrijwilligers, sponsoren en de Stichting Vrienden van het Hospice. Het heeft ons in staat gesteld om net die extra zaken aan te schaffen of te ondernemen welke bijdragen aan de kwaliteit van het leven van elke dag van onze gasten en hun naasten. Ik denk daarbij bijvoorbeeld het afgelopen jaar aan de nieuwe po/douchestoelen.

Er heeft een wisseling plaatsgevonden binnen het bestuur van de Stichting Hospice 's-Hertogenbosch e.o..

Inge Fleischeuer – bestuurder van Vivent en lid van het bestuur heeft een andere baan aanvaard en heeft eind oktober afscheid genomen. De nieuwe bestuurder van Vivent, Carla Lasonder, heeft de plaats van Inge Fleischeuer in het bestuur van het Hospice overgenomen.

Tussen het gangbare en het bijzondere ligt een aantal kleine en grote ontwikkelingen en gebeurtenissen. Een aantal daarvan krijgen de aandacht op de volgende pagina's van deze uitgave.

Ik wens u , mede namens het bestuur van Stichting Hospice 's-Hertogenbosch e.o. veel leesplezier toe.

Dorien Aarts
Manager Hospice De Duinsche Hoeve

Bezettingcijfers

In 2016 zijn de bezettingcijfers nagenoeg gelijk gebleven aan de cijfers van voorgaande jaren en was er vaak een wachtlijst en wachttijd van 1-2 weken. In 2015 was het aantal gasten welke niet overleden in het Hospice 5%, deze mensen werden overgeplaatst naar zorginstellingen in de regio. In 2016 was dit 10%. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat er minder bedden in de zorginstellingen beschikbaar zijn. Een ambitie voor 2017 is het onderzoeken van mogelijkheden voor deze doelgroep met als vraagstelling: op welke plaats kan de zorgvrager op het juiste tijdstip passende zorg ontvangen?

De formatie van het professioneel team is uitgebreid met 0.22 fte en ingevuld door Erik van Rijswijk, huisarts met aantekening palliatieve zorg. Er is geen personeelsverloop geweest, het ziekteverzuim was in 2016 hoger dan in 2015, nl. 4.11%. In de laatste maanden van het jaar waren er twee langdurig zieken en is er veel inzet geweest van inval verpleegkundigen en- verzorgenden.

Wederom is er minimaal verloop geweest in de groep vrijwilligers. Het hospice is dan ook erg blij met de enthousiaste en betrokken groep van 55 vrijwilligers.

formatie 2016

verpleegkundigen	7.17
verzorgenden	2.11
geestelijk verzorger	0.22
stagiaire	0.67
arts/specialist O.G.	0.77
manager	0.89
totaal	11.83

Bezetting	2012	2013	2014	2015	2016
Aantal opgenomen zorgvragers	99	89	112	97	95
Aantal zorgdagen	2964	2796	2871	2940	3001
Bedbezetting	89.98%	85.11%	87.40%	89.50%	91.11%
Gemiddelde opnameduur (dagen)	30.32	33.76	25.28	34.39	34.92
Nieuwe opnamen per bed per jaar	10.11	9.44	11.67	10	9.56
Overleden gasten	89	78	105	84	75

Kenmerken opnamen

Vrouw	52	45	55	55	51
Man	47	44	57	42	44
Gemiddelde leeftijd	81.95	73.08	75.29	74.65	75.84

Deskundigheidsbevordering

Een verpleegkundige heeft de specialisatie palliatieve zorg gevolgd. De verzorgenden hebben de cursus “palliatieve zorg bij dementie” van het Netwerk Palliatieve Zorg gevolgd. Alle verpleegkundigen en verzorgenden, maar ook de vrijwilligers hebben weer deelgenomen aan de 6 jaarlijkse intervisie bijeenkomsten. Er is eenmaal een moreel beraad geweest.

Alle medewerkers hebben minimaal een symposium bezocht. Verpleegkundigen van het hospice hebben lessen verzorgd op het Koning Willem 1 College met betrekking tot inleiding in de palliatieve zorg.

Tevredenheidsenquête

Na overlijden van een gast wordt er na 6 weken een tevredenheidsenquête gestuurd aan de eerste contactpersoon. Deze enquête is gebaseerd op de enquête van www.palliatief.tevreden.nl

Opvallend is dat op alle onderdelen overwegend voldoende tot goed wordt gescoord en nooit onvoldoende tot slecht. Maaltijden scoren beter dan vorig jaar maar ten opzichte van de andere vragen het laagst. Afgelopen jaar is er meer aandacht besteed aan de maaltijdvoorziening, er zijn kook vrijwilligers bijgekomen, er is een kookgroep app waarop informatie m.b.t. menu doorgeven wordt waardoor de flexibiliteit verhoogd is.

Punten die aangevoerd worden ter verbetering zijn:

- De kamers zijn te donker
- Openbaar vervoer van en naar hospice ontoereikend – slecht bereikbaar
- Rol geestelijk verzorger onduidelijk
- Het gebouw is erg gehorig

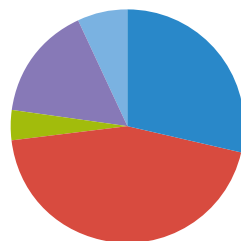
Als erg positief werd gewaardeerd:

- De uitgeleide, dit wordt vaak beschreven als erg persoonlijk, indrukwekkend, emotioneel
- Daarnaast wordt regelmatig opgemerkt dat het hospice voelt als een warm bad, er is veel tijd en aandacht en er wordt rust uitgestraald.

Meldingen incidenten

In 2016 is er 103 maal een melding incidenten ingevuld, dit betrof onderstaande onderwerpen

MIC Meldingen

- Grasebypomp
- Medicatie
- Apotheek
- Valincidenten
- Overige

Bij de graseby pompen is het meest opvallend in de meldingen: ontstekingen in de huid ter plaatse van de naaldjes.

Bij medicatie zien we voornamelijk: niet afgetekend/recept niet geschreven en niet gegeven.

Bij apotheek valt op: niet geleverd.

Valincidenten: voornamelijk vallen door zwakte.

Bovengenoemde punten waren ook te zien in het jaarverslag van 2015, de daarop ingezette verbeteracties laten een lichte daling zien van het aantal incidenten in 2016 t.o.v. 2015.

- o Grasebypompen → 2 meer
- o Medicatie → 3 minder
- o Apotheek → 2 minder
- o Valincidenten → 6 minder

Team avond de Gruyterfabriek met “de kaartjes van betekenis”

De jaarlijkse teamavond vond plaats in de Gruyterfabriek. Afgezien van heerlijk eten en drinken stond de avond in het teken van elkaar beter leren kennen, samen of alleen op de foto en later aan de hand van de foto de collega gaan zoeken en een drietal vragen voorleggen. Hiervoor werden de kaartjes van betekenis gebruikt – bedacht en ontwikkeld door Bureau MORBidee.

Deze kaartjes liggen ook in de hal van het hospice en kunnen gebruikt worden om het gesprek aan te gaan over de betekenis van het leven en het levenseinde. Er vonden veel intense gesprekken plaats deze avond.

Een 2e item was de vraag: “wat zou je willen veranderen in het hospice”. Deze laatste vraag gaf inspiratie genoeg voor de komende jaren. Wederom een zeer geslaagde avond.

Ontwikkelingen in 2016

Het afgelopen jaar hebben we een student HBO van de Avans Hogeschool mogen ontvangen voor de stage minor palliatieve zorg. Het eindonderzoek van deze student ging over de implementatie zorgpad stervensfase, welke is afgerond in december 2016. Het zorgpad wordt gestart in 2017. In 2016 zijn 2 verpleegkundigen hierin geschoold door het IKNL.

Het project nazorg wat eerder is onderzocht door een HBO student is verder ontwikkeld en gaat in januari 2017 van start.

In 2016 is de vernieuwde website de lucht ingegaan en heeft de huisstijl verder vorm gekregen. Er zijn nieuwe folders geschreven.

Men heeft in het hospice al vaker de vraag gekregen waar men een kaarsje zou kunnen opsteken, of een moment alleen zou kunnen zijn in overdenking. Deze vraag kwam zowel van gasten als familie/mantelzorg. Dit idee heeft de naam “Silentium” gekregen. Hiervoor is een werkgroep samengesteld waarin vrijwilligers zitten, een verpleegkundige, een verzorgende, de geestelijk verzorger, manager en de secretaris van de Stichting Vrienden van het Hospice. Deze groep stelt zich tot doel te komen tot een voorstel voor het bouwen van een silentium in de nabijheid van het hospice.

Medische ontwikkelingen

In 2016 hebben twee artsen in opleiding tot specialist ouderengeneeskunde en twee artsen in opleiding tot huisarts een stage in het hospice gelopen. Deze stage wordt al vanaf september 2015 gecombineerd met een stage in hospice Acacia in Boxtel. De gecombineerde stage wordt door de aios goed gewaardeerd. Een van de aios ouderengeneeskunde verrichtte tijdens haar stage ook onderzoek in kader van de opleiding. Zij heeft onderzocht wat er gebeurt met de wensen en mensen die bij opname in het hospice een

euthanasiewens uitten. Het onderzoek is begeleid vanuit de afdeling Eerstelijns geneeskunde van het Radboudumc, en in het kader van dit onderzoek is ook samenwerking gezocht met het wetenschapsbureau van het Jeroen Bosch ziekenhuis.

In maart 2016 is het transmuraal palliatief advies team in de regio van start gegaan. Margot Verkuyl en is consulent in het team. Daarnaast is zij in het najaar van 2016 gestart als consulent van een Patz-groep (palliatieve thuiszorg).

Vanaf mei 2016 is Erik van Rijswijk, huisarts uit de regio met de aantekening palliatieve zorg, in dienst van het hospice gekomen. Hij verricht patiëntenzorg en richt zijn aandacht op verbinding met en ontwikkelingen in de regio. Erik is tevens consulent in het transmuraal palliatief advies team.

Samen met de apotheker, huisartsen en een specialist ouderengeneeskunde uit de regio is een FTO (farmacotherapeutisch overleg) in het hospice gehouden. De intentie is uitgesproken dit jaarlijks te herhalen.

Zowel in de regio als landelijk heeft Margot Verkuyl regelmatig lezingen en scholingen op het gebied van palliatieve zorg gegeven. Ook heeft zij meegewerkt aan enkele publicaties en zelf gepubliceerd. In 2016 heeft zij deelgenomen aan de landelijke werkgroep die het kwaliteitskader palliatieve zorg ontwikkelt.

Geestelijke verzorging

Ook in 2016 zijn er veel individuele gesprekken gevoerd. Heel veel van deze gesprekken draaien om angst. Angst voor het onbekende, angst voor wat er komen gaat, een unieke beleving voor ieder mens. In deze begeleiding is steeds meer gekeken en geluisterd met het Ars Moriendi model in het achterhoofd. Opvallend daarin is dat de dimensie “ik en de ander; wie ben ik nu ik hier zo lig” en “herinneren en vergeten; de balans opmaken” het meest naar voren kwamen.

Er zijn diverse laatste rituelen uitgevoerd bij individuele gasten.

Naast de individuele begeleiding heeft de geestelijke verzorging deel uit gemaakt van de voorbereiding en uitvoering van twee herdenkingsbijeenkomsten voor de overledenen van het hospice.

Om moreel beraad als instrument beter in te kunnen zetten is een cursus “Leiden van een moreel beraad” gevolgd bij de stichting Relief.

Op het gebied van scholing is dit jaar geïnvesteerd in het opzetten van een werkgroep spirituele zorg. Daarvoor zijn in het begin van het jaar bezoeken gebracht aan collega-hospices de Luwte in Soest en de Kromme Rijnstreek in Houten, samen met leden van de werkgroep. Tegelijkertijd is er een langlopend overleg met beide hospices. Dit voorwerk zal in 2017 uitmonden in een presentatie en een cursus.

Voor de vrijwilligersacademie den Bosch is een workshop “omgaan met de dood” gegeven i.s.m. een collega geestelijk verzorger.

Vooruitblik 2017

In 2017 gaat het hospice met drie projecten van start:

- Traject nazorg
- Zorgpad stervensfase
- Project zorgvrijwilligers

Ook hebben we de ambitie om in 2017 het Prezo keurmerk te behalen. Het Prezo kwaliteitssysteem ondersteunt organisaties bij het behalen van prestaties gericht op de interne kwaliteitsverbetering. Speciaal voor hospices, palliatieve units en thuiszorgteams is het PREZO hospicezorg kwaliteitskeurmerk ontwikkeld.

Toelichting financiën

Overgangsfase duurt voort

In 2016 hebben nog steeds we te maken gehad met een overgang van de bekostiging op basis van de Wet langdurige zorg (Wlz) naar die van de Zorgverzekeringswet (Zvw).

De feitelijke bekostiging vond plaats via de Subsidieregeling Kortdurend Eerstelijns Verblijf (KEV). Ook dit jaar boekte het Hospice een patiëntenbezetting van meer dan 90%, mede dankzij een uitstekende bedrijfsvoering. Vanwege een ruime dotatie aan het groot-onderhoudsfonds is desondanks een nadelig saldo ontstaan van € 98.864

Het verlies kan worden opgevangen door in te teren op de weerstandsreserve en de algemene reserve. De stichting beschikt immers over een hoog eigen vermogen en het weerstandsvermogen, nodig om tijdelijke tekorten in de exploitatie op te vangen, is aangepast aan de onzekere financiële vooruitzichten. Het zal zaak zijn de huidige

optimale bedrijfsvoering voort te zetten. Onder de huidige omstandigheden weten wij ons ook gesterkt door de financiële rugdekking van de zijde van de stichting Vrienden van Hospice De Duinsche Hoeve. Die is wederom meer dan welkom gezien het tekort van dit jaar.

Tegelijkertijd speelt onze optimale samenwerking met Vivent een belangrijke rol bij het overbruggen van de overgangsfase en in de komende jaren zal dat niet anders zijn. Op deze wijze wordt de kwaliteit van het Hospice op een hoog niveau gehandhaafd.

De goedkeurende verklaring is van de hand van accountant drs. Edward van Druten van Baker, Tilly en Berk.

Paul Peters
penningmeester

STICHTING HOSPICE 'S-HERTOGENBOSCH EN OMGEVING

BALANS PER 31-12-2016

ACTIVA	Ref.	31-12-2016	31-12-2015
MATERIËLE VASTE ACTIVA			
Inventaris en inrichting	1	€ 30.847	€ 40.446
		€ 30.847	€ 40.446
VLOTTENDE ACTIVA			
Overige vorderingen en overlopende activa	2	€ 2.483	€ 5.687
Liquide middelen	3	€ 475.144	€ 529.131
Totaal		€ 508.475	€ 575.264

PASSIVA			
EIGEN VERMOGEN			
Bestemmingsreserves	4	€ 315.000	€ 315.000
Algemene reserve	5	€ 4.897-	€ 74.665
		€ 310.103	€ 389.665
VOORZIENINGEN			
Voorzieningen	6	€ 114.004	€ 59.774
Totaal	2	€ 114.004	€ 59.774
KORTLOPENDE SCHULDEN			
Schulden aan leveranciers	7	€ 5.616	€ 11.446
Rekening-courant Stichting Vivent	8	€ 54.045	€ 93.825
Tussenrekening donaties	9	€ 8.175	€ 4.359
Overige schulden en overlopende passiva	10	€ 16.532	€ 16.194
		€ 84.367	€ 125.824
Totaal		€ 508.475	€ 575.264

STICHTING HOSPICE 'S-HERTOGENBOSCH EN OMGEVING

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016

	Ref.	2016 (begroting)	2016 (realisatie)	2015 (realisatie)
BATEN	11	€ 994.000	€ 1.046.651	€ 1.038.322
LASTEN				
Lonen en salarissen	12	€ 684.015	€ 689.757	€ 628.555
Sociale lasten en pensioenen	12	€ 141.434	€ 147.140	€ 127.628
Afschrijvingen	13	€ 9.599	€ 9.599	€ 44.526
OVERIGE KOSTEN				
- Overige personeelskosten	14	€ 26.550	€ 21.046	€ 28.066
- Patiëntgebonden kosten	15	€ 61.651	€ 50.269	€ 59.665
- Huisvestingskosten	16	€ 119.650	€ 175.849	€ 136.765
- Verkoopkosten	17	€ 2.000	€ 3.112	€ 1.840
- Kantoorkosten	18	€ 16.800	€ 20.367	€ 17.647
- Algemene kosten	19	€ 47.800	€ 29.042	€ 14.807
		€ 1.109.499	€ 1.146.181	€ 1.059.500
		€ 115.499-	€ 99.530-	€ 21.178-
Financiële baten en lasten	20	€ 150	€ 663-	€ 1.872-
EXPLOITATIESALDO		€ 115.649-	€ 98.867-	€ 19.305-
Bijdrage Stichting Vrienden Hospice De Duinsche Hoeve in exploitatietekort 2015		-	€ 19.305	-
SALDO		€ 115.649-	€ 79.562-	€ 19.305-

Toevoeging aan:

Bestemmingsreserve				
- Kapitaalslasten gebouw			-	-
- Vervanging inventaris en inrichting			-	-
- Handen aan bed			-	-
- Weerstandsreserve			-	€ 7.000-
Algemene reserve			€ 79.562-	€ 12.305-
			€ 79.562-	€ 19.305-